

OPONENTSKÝ POSUDEK DISERTAČNÍ PRÁCE

Institut komunikačních studií a žurnalistiky FSV UK

Nehody a katastrofy v totalitních médiích

Doktorandka: PhDr. Tereza Šírová

Školitel: PhDr. Petr Bednařík, Ph.D.

Disertační práci PhDr. Terezy Šírové jsem hodnotil již pro potřeby interní obhajoby, nyní tedy částečně shrnu dřívější charakteristiky a zaměřím se na místa v práci, k nimž se vázaly dílčí připomínky, případně na části, kterým jsem v prvním posudku nevěnoval takovou pozornost.

Autorka se ve své disertační práci věnuje atraktivnímu tématu, k němuž se její zájem obrací zjevně již delší dobu a s nímž ji pojí nejen zájem odborný, ale částečně i profesní. Samo první vymezení tématu na problematiku „technogenních“ nehod a katastrof, které se odehrály v rozmezí let 1950-1989, je zásadní a určující pro další zaměření textu. Výběr nešťastných událostí je určován snahou najít v daném období pokud možno dvojici katastrof vždy z obou stran bipolárního světa tak, aby byly srovnatelné co do technické oblasti, ke které se pojí. V tomto ohledu autorka skutečně shromáždila značné množství srovnatelných dvojic, což přispívá k výpovědní hodnotě následné analýzy jejich zpravodajského pokrytí. Orientace na způsob, jímž o katastrofách a neštěstích informoval zvolený deník Rudé právo, je myslím podnětná i proto, že tento orgán politické strany, jež měla svou vůdčí úlohu zajištěnu ústavou, je reprezentativním médiem pro zkoumání ideologicky motivovaných rozdílů ve způsobu informování.

Pro celkovou podobu práce je zásadní autorčino rozhodnutí (vzniklé jako korekce prvotní koncepce práce) využít k analýze materiálu poznatků psychologických a dále nástrojů mytologické, archetypální a narativní analýzy. Autorka jej vykládá potřebou uplatnit „nadčasový teoretický koncept, který není vázán na konkrétní politickou situaci“ (s. 11). Současně deklaruje záměr sice nerezignovat na koncepty z oblasti kritické teorie médií a kulturních studií, ale jejich přístupy spíše upozadit. Autorčin záměr hodnotím jako respektuhodný, protože se domnívám, že právě takovýto přístup může vhodně doplnit analýzu ideologicky motivovaných diferencí a současně jej považuji za potenciálně produktivní. Podnětný postřeh vycházející právě ze studia mytologie autorka prezentuje již v kapitole 1.2, kde srovnává rozdíly mezi cyklickým a lineárním pojetím času s realitou totalitní společnosti komunistického typu. Kromě C. G. Junga zde autorka pracuje zejména s texty Mircey Eliadeho (a jeho více či méně zjevnou kritikou marxismu), v části věnované psychologii využívá ale i úvahy o lidské destruktivitě marxismem ovlivněného psychologa Ericha Fromma. Nebezpečí hromadění mnoha různých poznatků a přílišnou rozbíhavost, kterou v sobě zvolený přístup skrývá, dokázala autorka eliminovat. Naopak se domnívám, že uplatnění nástrojů narativní analýzy obohacené o prostředky archetypální kritiky a symbolické interpretace mýtů mohlo být v kvalitativním výkladu využito ještě produktivněji.

Struktura práce působí promyšleně a přehledně. Autorka věnuje pozornost postupně historickému přehledu vnímání negativní události v kultuře, psychologicky laděné kapitole o motivaci člověka ke konzumaci negativních obsahů a posléze o pohledu mediálních studií na negativní obsahy a události. Ve čtvrté kapitole pak představuje metodologii výzkumu, stanovuje zkoumaná období a jasně formuluje trojici výzkumných otázek. Následná rozsáhlá analýza událostí vzešlých z pilotního výzkumu je provedena ukázněně, se zřejmým odborným vhladem. Ke zpřesnění a úpravám oproti práci předložené k interní obhajobě došlo zjevně u formulací některých podnadpisů, jejichž znění je v nynější podobě preciznější a přehlednější. Výsledky kvantitativní i kvalitativní analýzy jsou formulovány v kapitole 5.3 a to i formou přehledných a názorných tabulek. Způsob informování o nešťastných událostech je tak shrnut do stručného a přehledného uspořádání.

Moje výtky k práci předložené k interní obhajobě se týkaly několika faktických nesrovnalostí (nedostatečné zdůvodnění skutečnosti, že doktorandka zařadila Indii mezi země východního bloku – tato okolnost je nyní vysvětlena a zdůvodněna v poznámce na s. 89; nesrovnalost vztahující se k úmrtím v americkém kosmickém programu), ale především v nevyrovnané práci s literaturou, respektive v její relevanci. V nynější verzi práce ale autorka k těmto výtkám přihlédla, vyhledala vesměs relevantní literaturu a odolala i jisté předchozí pohodlnosti využívat ve větší míře závěrečné kvalifikační práce. Využití těchto prací je nyní omezeno na zjevně výrazně specializované texty, jejichž využití je přínosné. Přesto by v ohledu práce s literaturou bylo asi možné vytknout autorce kvalitativní nevyrovnanost zdrojů, jimiž jsou faktograficky podloženy přímo analyzované katastrofy (publicistika, některé internetové odkazy). Na druhou stranu je třeba vzít v potaz to, že tato literatura slouží pouze k základní orientaci, nemá pro analýzu zásadní důležitost a také je třeba přihlédnout k velké rozmanitosti technických oblastí, k nimž se vybrané katastrofy vážou.

Předložená disertační práce je napsána korektním odborným jazykem, vesměs bez jakýchkoliv stylistických neobratností. Práce zjevně prošla oproti předchozí verzi další korekturou, v textu tak lze jen vzácně nalézt překlep či přehlédnutí. Současně oceňuji, že autorka odolala možnému pokušení sklouznout do publicistické polohy (obzvláště v textu popisujícím průběh jednotlivých neštěstí) a její uchopení analyzovaných událostí je v tomto ohledu ukázněné, a přitom čtenářsky přívětivé.

Předloženou disertační práci hodnotím jako zdařilou, zabývající se pozoruhodnou oblastí mediálního světa, kladoucí jasně formulované otázky a přinášející jasné odpovědi. Proto ji také doporučuji k obhajobě.

11. června 2018

PhDr. Jan Děkanovský, Ph.D.
Katedra mediálních studií
Metropolitní univerzita Praha